

"Sem' ise, kalb ve basarın hilâfına, masdardır. İştiren ferttir. Cemaatin işittikleri, ferttir. İşiten fert, fert olur. Bunun için müfred olarak iki cem'in arasına düşmüştür." izah eder misiniz?

S - Kalb ile basar'ın cem' sîgasıyla, sem'in müfred suretinde zikirlerinde ne gibi bir hikmet vardır?"

"C - Kalb ile basarın taallûk ettikleri şeyler mütehalif, yolları mütebayin, delilleri mütefavit, talim ve telkin edicileri mütenevvidir. Sem' ise, kalb ve basarın hilâfına, masdardır. İştiren ferttir. Cemaatin işittikleri, ferttir. İşiten fert, fert olur. Bunun için müfred olarak iki cem'in arasına düşmüştür."(1)

Kalp ve gözün temas ettiği şeyler içinde zıtlar, farklı yollar ve muhtelif malzemeler bulunabilir ve kalp ve göz istisnasız hepsine temas edebilir. Mesela kalbin içine hayır da şer de ilham suretinde aynı anda gelebilir, kalp her ikisini de kabildir. Veya göz bir ortama bakarken, o ortam içinde bulunan güzeli de çirkini de aynı anda gözlemleyebilir. İşte kalp ve gözün aynı anda bir çok farklı şeyi kabul etme yeteneğine işaret etmek için bu iki sıfat çoğul eki ile tavsif edilmişler.

Ama işitmek vasfında bu muhtelif ve farklılıklar bulunmaz. Yani kulak aynı anda iki zıt şeyi kabul edemez. Birisi ile meşgul olurken diğeri ile meşgul olamaz. Ya da bütün cemaat ancak bir ferdi işitebilir, aynı anda iki vaiz nutuk verse cemaat ya şaşırır ya da birisine müteveccih olur. Ama görmekte ve kalpte bu yoktur; göz aynı anda bir çok görselliği şaşırmadan ve yanılmadan seyredebilir. Mesela cemaat aynı anda iki vaizi seyreder, ama dinleyemez.

(1) bk. [İşaratü'l-İ'caz, Bakara Suresi, 7. Ayetin Tefsiri.](#)